

24.10.2022

Innspillsnotat til Statsbudsjettet 2023 til Justiskomiteen

Barneombudet har innspill til Prop. 1 S (2022-2023) knyttet til kriminalomsorgen kapittel 430 og kap 400 post 23 om forskning på barn og digitale medier.

Barneombudet anbefaler at komiteen:

- Ber regjeringen om å utrede tiltak for å sikre gode overganger for unge innsatte som flyttes fra ungdomsenhet til ordinære fengsler etter fylte 18 år
- Bevilger 5 millioner kroner til fortsatt deltakelse i EU Kids Online

Barneombudet ber regjeringen og de politiske partiene på Stortinget om å generelt ha et større barneperspektiv i arbeidet med statsbudsjettet. Grunnloven § 104 bestemmer at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn. Denne plikten gjelder også ved budsjettarbeid. Vi ber også Stortingets komiteer om å se saker som gjelder barns oppvekst i sammenheng og tenke helhetlig i budsjettarbeidet.

Kriminalomsorgen (kapittel 430)

VG-saken om Jonatan viser hvordan hverdagen endrer seg dramatisk den dagen en innsatt fyller atten år og må flytte fra ungdomsenheten til et ordinært fengsel. Barneombudet har over tid snakket med flere ungdommer på ungdomsenhetene som forteller om den uroen de føler rundt det å fylle 18 år og bekymringen de har for om de vil få den støtten og oppfølgingen de trenger i et ordinært fengsel.

I tråd med FNs barnekonvensjon praktiserer Norge at fengsel for barn under 18 år er siste utvei. Dersom barn må fengsles skal de ha særlig oppfølging for å sikre rehabilitering og tilbakeføring til et liv uten kriminalitet. Dette er oppdraget til ungdomsenhetene. De gir tett, tverrfaglig oppfølging, gode muligheter for skolegang og tilgang til psykolog, og større bevegelsesfrihet for å trene på tilbakeføring til samfunnet.

Den investeringen som gjøres i ungdomsenhetene videreføres ikke ved overflytting til ordinært fengsel. Den dagen ungdommene flytter til et ordinært fengsel opplever de en radikal endring. Det tverrfaglige teamet med psykolog og barnefaglig personalet er borte, skolegangen reduseres eller er ikke tilgjengelig, ressursene til å fokusere på tilbakeføring er ikke lenger til stede.

FNs barnekomité's klare anbefaling i generell kommentar nr. 24 er å la ungdom fullføre påbegynte program ved ungdomsenheter eller andre tilpassede tilbud. Dette innebærer at det bør legges til rette for at skolegang, helsehjelp og oppfølgingen av det tverretatlige teamet i ungdomsfengslene, videreføres i en tilpasset form også etter fylte 18 år.

I Hurdalsplattformen sier regjeringen at kriminalomsorgen skal styrke arbeidet med å sikre gode overganger for innsatte som flyttes fra ungdomsenheter når de fyller 18 år.

Barneombudet er glade for at regjeringen nå har etablert egne ungdomsteam og at det settes av midler til å styrke grunnbemanningen i norske fengsler, blant annet for å redusere bruk av isolasjon. Dette svarer imidlertid ikke på behovet for tiltak for å sikre gode overgangsordninger og individuelt tilpasset oppfølging, som f. eks utdanning og helsehjelp, til unge innsatte i ordinære fengsler.

Det sitter i dag cirka 400 innsatte mellom 15 og 24 år i norske fengsler. Barn og unge som soner i norske fengsler er fortsatt under utvikling, og har i ungdomstiden forutsetninger for å lære og utvikle nye evner og ferdigheter. Det betyr med andre ord at det er et potensial for å påvirke dem i positiv retning dersom innholdet i straffen tilpasses deres behov. På den andre siden kan det få store kostnader for barnet selv, og ikke minst samfunnet, dersom unge innsattes rettigheter ikke blir oppfylt - og dermed hindrer rehabilitering og en vellykket tilbakeføring til samfunnet.

Barneombudet ønsker at justiskomiteen ber regjeringen utrede tiltak for å sikre gode overganger for unge innsatte som flytter fra ungdomsenheter til ordinære fengsler. Vi viser blant annet til Tyskland (Jugendstraf) og Sverige (sluten ungdomsvård) der det åpnes opp for å videreføre arbeidet med unge innsatte også etter myndighetsalder.

Trygg digital oppvekst (kapittel 400 post 23)

EU Kids Online er et internasjonalt forskningsprosjekt som tar for seg forskjeller mellom europeiske land når det gjelder barn og unges bruk av internett og andre nettbaserte medier. Norge har deltatt i undersøkelsen EU Kids Online ved et forskningsmiljø ved Universitetet i Oslo, som tidligere har vært finansiert over Justisdepartementets budsjett (som en oppfølging av handlingsplanen for å bekjempe vold og overgrep mot barn).

EU Kids Online bidrar med verdifull kunnskap om barn og unges liv på digitale arena, og informasjonen fra undersøkelsene brukes hyppig av både barne-, helse-, utdanning og justissektoren. Til tross for et stort behov for mer kunnskap på dette området er det ikke bevilget midler til at Norge fortsatt kan delta. Dette mener vi er alvorlig, og vi ber komiteen bevilge 5 millioner kroner til fortsatt deltakelse. Barneombudet mener justiskomiteen må se dette i sammenheng med familie- og kulturkomiteens behandling av Barne- og familiedepartementets budsjett. Komiteene bør sørge for at dette fremover blir finansiert over Barne- og familiedepartementet budsjett og sees i sammen med en eventuell opprettelse av forskningssenter.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Thov Midtsund Nordbø, thov@barneombudet.no

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo